

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

***Lista strat wśród duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego w latach 1939-1945.* red. ks. Józef Krętosz i Maria Pawłowiczowa, Opole 2005, ss. 77 +mapa, Wydawnictwo Świętego Krzyża.**

Publikacja ta stanowi hołd dla ofiar drugiej wojny światowej, z okazji 60-tej rocznicy jej zakończenia. Książkę rozpoczyna wiersz *Rozstrzelany kościół* Krzysztofa Kołtuna z tomiku poezji *Psalterz z Porycka*. Rozdział I autorstwa ks. Józefa Krętosza nosi tytuł: *Martyrologium duchowieństwa Metropolii Lwowskiej w latach II wojny światowej*, II rozdział tegoż samego autora: *Księża ofiary zbrodni wojennych lat 1939-1945 na terenie Archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego*, III rozdział Adama Peretiatkowicza: *Księża ofiary zbrodni wojennych lat 1939-1945 na terenie Diecezji Łuckiej obrządku łacińskiego* oraz ostatni IV autorstwa ks. Henryka Borcza: *Księża ofiary zbrodni wojennych lat 1939-1945 na terenie Diecezji Przemyskiej obrządku łacińskiego*. Całość książki zamyka bibliografia, wykaz skrótów oraz noty o redaktorach i autorach publikacji. Uzupełnieniem książki jest załączona mapa omawianego terenu.

Publikacja ta jest pierwszą tego typu próbą oceny rozmiarów strat polskiego duchowieństwa katolickiego na kresach wschodnich II Rzeczypospolitej. Obejmuje ona tylko tereny Metropolii Lwowskiej obrządku łacińskiego, do której należały archidiecezja lwowska oraz diecezje przemyska i łucka. Lista strat obejmuje duchownych, którzy ponieśli śmierć na skutek działań wojennych lub jako żołnierze w walkach na frontach całej Europy; zginęli w niemieckich obozach koncentracyjnych lub sowieckich łagrach, oraz tych którzy, zostali zamordowani przez nacjonalistów ukraińskich. Publikacja ma postać alfabetycznego wykazu księży, którzy stracili życie w omawianym okresie. Lista ta została ułożona według poszczególnych diecezji, a w jej ramach umieszczono w porządku alfabetycznym osobno nazwiska księży świeckich oraz zakonników, którzy zginęli w czasie wojny.

Ramy czasowe pracy obejmują okres II wojny światowej (1939-1945). W tym czasie opisywany teren był pod okupacją sowiecką (1939-1941 oraz po 1944) oraz niemiecką (1941-1944).

Wstępne wnioski zawarte w pracy informują, że największe straty w Metro-

polii Lwowskiej poniosło duchowieństwo (świeckie i zakonne) pracujące w archidiecezji lwowskiej. Statystyka zawierająca procentowe proporcje z uwzględnieniem sprawców śmierci wskazuje na nacjonalistów ukraińskich jako winnych najliczniejszych dokonanych na księżach zbrodni. Kolejnymi sprawcami byli sowieci a dopiero potem Niemcy. Procentowo najwięcej strat osobowych wśród duchownych ponieśli księża diecezjalni (78%). Spośród nich najwięcej zginęło z rąk Ukraińców. Natomiast najwięcej zakonników zostało zamordowanych przez sowieców. Całościowe straty osobowe wśród duchowieństwa archidiecezji lwowskiej wyniosły 11,3% przedwojennego stanu.

Powstała publikacja jest pewnego rodzaju wprowadzeniem do problematyki martyrologii Kościoła katolickiego na kresach II Rzeczypospolitej. Ma być ona niejako próbą zatarcia „białych plam”, które z wielu przyczyn nie mogły być do tej pory wyjaśnione przez historyków. W zamyśle autorów kolejne opracowanie listy ma zostać poszerzone i przyjąć formę słownika biograficznego. Publikacja ta ma objąć ziemie polskie wcielone do radzieckich republik Litwy i Białorusi oraz zawierać straty wśród osób konsekrowanych z żeńskich zakonów pracujących na tym terenie. Publikacja taka jest przewidziana do opracowania przez historyków Kościoła pod kierownictwem ks. bpa prof. Jana Kopca.

Podczas opracowywania tego spisu autorzy wykorzystali liczne źródła o różnej proveniencji. Do szczególnie cennych należy zaliczyć relacje wołyńiaków ze zbiorów A. Peretiatkowicza oraz martyrologie i spisy z poszczególnych diecezji sporządzane na bieżąco w okresie wojny.

Powstała *Lista strat wśród duchowieństwa...* jest swoistym epitafium dla Metropolii Lwowskiej obrządku łacińskiego, która aktualnie nie jest już w ramach państwa polskiego.

Zygmunt Zieliński, *Historia Kościoła. Odbicie rzeczywistości Bożej w świecie*, Wrocław 2005, ss. 262, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej.

Jest to kolejna pozycja wybitnego lubelskiego historyka Kościoła. Praca składa się ze wstępu oraz rozdziałów: I. W konfrontacji ze światem grecko-rzymskim, II Rozdarte chrześcijaństwo: feudalizacja na zachodzie i wschodni bizantyzm, III Kościół w Polsce. Od chrztu do reformacji, IV. Od rozbicia jedności we wierze do epoki „zwycięstwa rozumu”, V. Kościół w epoce rewolucji i konstytucjonalizmu, VI. Kościół między wojnami światowymi i w II połowie XX wieku. Całość zamyka posłowie autorstwa ks. prof. Józefa Swastka, bibliografia oraz indeks nazwisk.

Niniejsza publikacja jest zwięzłym podręcznikiem historii Kościoła powszechnego i historii Kościoła w Polsce. Jak sam autor zaznaczył we wstępie synteza ta ma być pomocna nie tylko studentom nauk humanistycznych czy też teologicznych ale i dla szerokich rzesz czytelników którzy chcą poznać historię Kościoła.

Zaletą książki jest komunikatywny język oraz brak przeładowania faktografią co czyni ją bardzo przystępną dla niewyrobionego czytelnika.

***Premisla Christiana*, 11 (2004/2005), red. ks. Tadeusz Śliwa, Przemyśl 2005, ss. 503.**

Pismo wydawane przez Instytut Teologiczny w Przemyślu składa się z kilku części: wstępu, artykułów, recenzji, bibliografii. Periodyk zawiera artykuły mieszczące się w ramach przedmiotów figurujących w programie studiów teologicznych seminariów duchownych i wydziałów teologicznych. Dużo miejsca zajmują artykuły z szeroko pojętej historii Kościoła. Tymi więc tylko zagadnieniami poświęcone będzie to omówienie periodyku.

Pismo rozpoczyna artykuł abp Edwarda Nowaka z Rzymu o procesach beatyfikacyjnych i beatyfikacjach męczenników z okresu komunizmu w krajach byłego bloku socjalistycznego. Ten sam autor przedstawił w następnym artykule nowe zasady prawne z 1984 roku, które uregulowały postępowanie władz kościelnych w sprawach kanonizacyjnych. Ostatni jego artykuł to biogram św. Józefa Sebastiana Pelczara, biskupa przemyskiego (1900-1924). Następny zamieszczony biogram bł. arcybiskupa Zygmunta Szczęsnego Felińskiego (1822-1895) przygotowała do druku s. Elżbieta Ślomp. Jest to artykuł arcybiskupa katolickiego, obrządku ormiańskiego we Lwowie Józefa Teodorowicza, który ukazał się w dwóch częściach w 1895 roku w lwowskiej *Gazecie Kościelnej*.

Artykuł Krzysztofa R. Prokopa został poświęcony sukcesji apostołskiej pasterzy Kościoła przemyskiego w XIX i XX stuleciu. Autor rozpoczyna badania od bpa Antoniego Gołaszewskiego oraz Michała Romana Sierakowskiego aż do Adama Szala. Analizą obejmuje 26 hierarchów konsekrowanych na przestrzeni lat 1778/1786-1986/2000. Autor zestawiał podstawowe informacje o sakrach ordynariuszy i sufraganów dotyczące miejsca i czasu oraz osoby głównego konsekratora oraz współkonsekratora. Następnie przyporządkował poszczególnych biskupów do wyróżnianej w literaturze przedmiotu linii sukcesji apostołskiej.

Kolejny niezwykle ważny artykuł autorstwa profesora Papieskiego Instytutu Studiów Wschodnich w Rzymie o. P. Stephanou TJ porusza problem rozłamu chrześcijaństwa w 1054 roku.

Zagadnieniu represyjnej polityki władz komunistycznych PRL wobec duchowieństwa Kościoła katolickiego w diecezji przemyskiej w latach 1944-1956, poświęcony jest artykuł dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu (AAPrz), ks. dr Henryka Borcza. Autor wykorzystał w swych badaniach materiały archiwalne proveniencji kościelnej będące w zasobie AAPrz. W swym opracowaniu ukazał różnorodne praktyki władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego, które miały na celu całkowite podporządkowanie go państwu.

W czasopiśmie znalazły się także pośmiertne wspomnienia o ks. bp B. Tabor-skim i ks. prof. J. Sroce wraz z wykazem jego publikacji.

Nadto zamieszczone zostało sprawozdanie z działalności WSD i Instytutu Teologicznego w Przemyślu. Cennym uzupełnieniem tomu jest wykaz prac magisterskich alumnów seminarium z lat 1972-2004. Istotnym działem są recenzje przygotowane przez profesorów krakowskich uczelni, omawiające ważne publikacje naukowe wydane w głównej mierze przez Wydawnictwo WAM.

Biuletyn Kościelnych Dóbr Kultury nr 1, red. bp Mariusz Leszczyński. Warszawa 2005, ss. 200.

Biuletyn powstał jako organ Rady Episkopatu Polski ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturalnego. Na swych łamach prezentuje m.in. ostatnie wypowiedzi Jana Pawła II na temat kultury oraz dokumenty Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury przygotowane przez jego przewodniczącego kardynała Francesco Marchisano. Wśród nich ważnym jest artykuł prezentujący Papieską Komisję do spraw Kościelnych Dóbr Kultury z czerwca 2002 roku autorstwa w/w kardynała. W następnym prof. Carlo Chenis SDB, sekretarz papieskiej komisji przedstawił naturę, kompetencje, organizację i działalność Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury.

Inny zamieszczony artykuł omówił przebieg i główne zagadnienia sympozjum pt. *Współpraca kościelnych i państwowych służb konserwatorskich*, która była zorganizowana w Warszawie w dniach 6-7 maja 2003 roku. Istotną poruszaną tematyką w periodyku jest rocznica 10-lecia działalności Muzeum Diecezjalnego w Zamościu. Bp Mariusz Leszczyński, który jest jego dyrektorem przedstawił kalendarium z działalności tej placówki za lata 2002-2004. Artykuł autorstwa Stanisława P. Makary zajmuje się kościołem parafialnym pw. Objawienia Pańskiego w Łukawcu, przedstawiając dzieje tej budowli. Grażyna Żurawicka w artykule „Co nowego w zabytkach?” przedstawiła najważniejsze przedsięwzięcia remontowo-konserwatorskie w diecezji zamojsko-lubaczowskiej (kościół w Szczerbrzeszynie, Radecznicy, Zwierzyńcu, Grabowcu, Księżpolu, Górecku Kościelnym, Zamościu; cerkwie w Dłużniowie, Liskach, Korczminie).

Biuletyn zawiera również przegląd bibliograficzny ważniejszych publikacji dotyczących szeroko rozumianego muzealnictwa. Cennym uzupełnieniem Biuletynu są fotografie z omawianego sympozjum oraz obiekty muzealne z diecezji zamojsko-lubaczowskiej.

oprac. Artur Hamryszczak

Wykazy osób z akt parafialnych diecezji łuckiej do 1945 roku, tom. II, opracował ks. Waldemar Witold Żurek, Lublin 2005, ss. 782.

Książka jest kontynuacją wcześniejszej publikacji o tym samym tytule, opracowaną przez tego samego autora. Jednocześnie praca ukazała się jako piąta pozycja w ramach „Biblioteki Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych”, która stanowi jedną z inicjatyw ośrodka ABMK.

Część narracyjna obejmująca wstęp oraz krótki zarys dziejów diecezji łuckiej w czasie drugiej wojny światowej, została dodatkowo wzbogacona o wykaz parafii i duchowieństwa Diecezji Łuckiej powstałych w przededniu drugiej wojny światowej. Podaje też obsadę parafii obrządku bizantyńsko-ukraińskiego.

W następnej części, która stanowi zasadniczy trzon pracy zostały umieszczone wypisy osób z osiemnastu parafii diecezji łuckich: Boremel, Derażne, Hołoby, Jałowicze, Kisielin, Koniuchy, Kowel, Łokacze, Łuck, Mielnica, Nabrzuska, Sokul, Wiśniowiec, Wiszienki, Zaturce, Złoczówka.

W końcowej części publikacja została wzbogacona w tzw. „Akta luźne”,

w których autor zawarł dane osobowe w porządku alfabetycznym, z rozproszonych dokumentów sporządzonych w języku polskim, ukraińskim i rosyjskim. Są to świadectwa metrykalne urodzeń, chrztów, zawarcia związku małżeńskiego, zgonów, protokołów zeznań świadków pod przysięgą, dyspens od zapowiedzi, pokrewieństwa i delegacji do pobłogosławienia małżeństwa.

Książka ta jest niezastąpionym źródłem historycznym dla badacza dziejów ziemi wołyńskiej z okresu przed rokiem 1945. Jest również doskonałym materiałem genealogicznym dla potomków rodzin zamieszkujących niegdyś te ziemie.

Obecny tom nie wyczerpał w całości zachowanych dokumentów. Planowane jest wydanie kolejnego tomu w roku następnym.

***Arnošt z Pardubic (1297-1364). Postać – Środowisko - Dziedzictwo*, red. Lenka Bobková, Ryszard Gładkiewicz, Petr Vorel, Wrocław-Praha-Pardubice 2005, ss. 279.**

Jest to pozycja wydana z okazji siedemsetletniej rocznicy urodzin Arnošta z Pardubic, pierwszego praskiego arcybiskupa. Książka zawiera obok redakcyjnego wprowadzenia do tematu, słowo wstępne Jego Eminencji kardynała Mirosława Vlka, arcybiskupa metropolity praskiego, prymasa Czech. Tom zawiera teksty uczestników konferencji *Arnošt z Pardubic (1297-1364). Postać – Środowisko – Dziedzictwo*, która odbyła się w dniach 22-24 IX 2004 w Pardubicach.

Autorami publikacji są (w kolejności): Zdeňka Hledíková, *Osobnost Arnošta z Pardubic*, Lenka Bobková, *Arnošt z Pardubic, přední diplomat Karla IV*, Pavel Krafl, *Arnoštova provinciální statuta z roku 1349 významná česká*, Antoni Barciak, *Kontakty polityczno - dyplomatyczne arcybiskupa Arnošta z ziemiami polskimi*, Anna Pobóg-Lenartowicz, *Kontakty Arnošta z Pardubic z Kościołem polskim i śląskim*, František Šebek, *Arnošt z Pardubic a jeho rod*, Petr Kubín, *Otázka Arnoštova svatořečení*, Zdeněk Beneš, *Arnošt z Pardubic v české historiografii*, Marek Cetwiński, *Arnošt w śląskiej tradycji historiograficznej*, Robert Pieńkowski, *Czesko - śląskie relacje monetarne w epoce Arnošta z Pardubic*, Romuald Kaczmarek, *Relacje artystyczne Śląska z Czechami w dobie arcybiskupa Arnošta z Pardubic. Wybrane zagadnienia*, Jan Royt, *Ikonografie Arnošta z Pardubic ve středověku a v novověku*, Jiří Kuthan, *Arcibiskup Arnošt z Pardubic jako stavebník*, Jarosław Orłowski, *Arnošt z Pardubic i czeski ruch devotio moderna*, Roman Stelmach, *Dokumenty Karola IV oraz arcybiskupa Arnošta w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu*, Hana J. Hlaváčková, *Arnošt z Pardubic mezi dvorem a církví*, Milena Bartlová, *Uměleckohistorické úvahy o vizi Arnošta z Pardubic*, Mateusz Kapustka, Andrzej Kozieł, *Młodzieńcza wizja Arnošta z Pardubic i jej barokowa aranżacja w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku*, Tomasz Mikołajczak, *Geneza artystyczna i ideowa nagrobka Arnošta z Pardubic w Kłodzku*, Ewa Bicz, *Działalność arcybiskupa Arnošta z Pardubic na ziemi kłodzkiej i w Czechach w XIV wieku (prezentacja pracy magisterskiej)*.

Struktura pracy została podzielona na trzy części. Pierwsza omawia działalność dyplomatyczną Arnošta z Pardubic. Druga część przedstawia na wybranych przykładach doniosłą rolę pierwszego arcybiskupa Pragi na polu sztuki artystycz-

nej tego okresu. Ostatnia część uwypukla związki Arnošta z Pardubic z ziemią kłodzką. Całość dopełniają obok kolorowych ilustracji, spis not biograficznych oraz wykaz skrótów. Na końcu książki znajdują się indeksy: osobowy i nazw geograficznych. Istotną cechą publikacji jest jej dwujęzyczność: artykuły są wydrukowane w języku polskim i czeskim, zgodnie z językiem wygłaszanych referatów przez prelegentów. Książka zainteresuje nie tylko badaczy dziejów średniowiecza ale też historyków sztuki i muzealników.

oprac. Daniel Kiper

Biblioteki Kościoła katolickiego w Polsce. Informator, opracował ks. Waldemar Witold Żurek, Kielce 2005, ss. 335, Wydawnictwo Jedność.

Informator został wydany jako czwarta pozycja w serii „Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”. Został opracowany na podstawie ankiet rozesłanych do wszystkich bibliotek kościelnych w Polsce z wykorzystaniem wcześniejszych publikacji tego typu. Obejmuje on prawie dwieście placówek bibliotek kościelnych w Polsce.

Publikację rozpoczyna przedmowa prof. Marka Zahajkiewicza, po niej następuje wprowadzenie Autora i jego tłumaczenie w języku angielskim, następnie umieszczono wykaz osób kierujących bibliotekami. Zasadnicza część informatora została podzielona na: biblioteki uniwersyteckie, biblioteki uczelni papieskich, biblioteki papieskich wydziałów teologicznych, biblioteki wydziałów teologicznych na uniwersytetach państwowych, biblioteki wyższych seminariów duchownych – diecezjalnych, biblioteki seminariów duchownych – zakonnych, biblioteki zakonów i zgromadzeń zakonnych męskich, biblioteki zakonów i zgromadzeń zakonnych żeńskich, biblioteki diecezjalne, biblioteki parafialne, biblioteki szkolne. Całość zamyka indeks osób i nazw geograficznych. Przy omawianiu poszczególnych bibliotek przyjęto kolejność alfabetyczną. Pojedynczy opis biblioteki zawiera: adres biblioteki, telefon, stronę internetową danej biblioteki, nazwisko dyrektora, oraz informacje o czasie udostępniania zbiorów. Następnie zawiera krótki rys historyczny biblioteki, informacje o rodzajach zbiorów i publikacjach o bibliotece. Zakres informacji jest jednak zróżnicowany dla poszczególnych placówek. Zawiera informacje o księgozbiorze, katalogach, komputeryzacji, budynku względnie zajmowanym pomieszczeniu i personelu. Zróżnicowanie zawartych treści wynika z tego, czy jest to biblioteka akademicka, seminaryjna, zakonna, czy szkolna.

Oddany do rąk czytelników informator może być pomocny szczególnie dla pracowników mniejszych bibliotek kościelnych w kierunkach ich pracy i gromadzenia księgozbiorów, a także dla czytelników poszukujących specjalistycznych księgozbiorów w celach naukowych i własnego rozwoju intelektualnego.

***Bodzentyn. Studia z dziejów miasta*, red. Krzysztof Bracha, Beata Wojciechowska, Kielce 2005, ss. 262 + mapa, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego.**

Publikacja składa się z przedmowy redaktorów, rozpraw i artykułów oraz wykazu map. Zbiór rozpraw i artykułów otwiera artykuł F. Kiryka, *Początki Bodzentyna na tle miast prepozytury kieleckiej*, dalej następują publikacje: Sz. Orzechowski, *Region zachodniołysogórski w pradziejach – środowiskowe uwarunkowania rozwoju osadnictwa*, W. Gliński, *Łysogórskie skupienie osadnicze z okresu średniowiecza. Wyniki badań powierzchniowych Archeologicznego Zdjęcia Polski. Próba przedstawienia problematyki*, Z. Brzeziński, *Geneza Tarczka*, L. Poniewozik, *Średniowieczny kościół i parafia w Bodzentynie*, Z. Pietrzyk, *Studenci z Bodzentyna na Uniwersytecie Krakowskim w XVI-XVII wieku*, J. Muszyńska, *Inwentarz Bodzentyna z 1652 roku*, P. Pencakowski, *Z Krakowa do Bodzentyna. Dzieje nastawy ołtarza głównego katedry krakowskiej*, Z. Małecki, *Bodzentyn i dobra ziemskie w epoce zaborów*, W. Caban, L. Bracha-Michalska, *Antoni Drązkiewicz i jego „Wspomnienia Czachowczyka z 1863 r.”*, W. Kalwat, *Duchowieństwo Bodzentyna w powstaniu styczniowym*, J. Rak, *Gmina wyznaniowa żydowska w Bodzentynie (1918-1939)*, M. Przeniosło, *Wpływy partii politycznych w Bodzentynie w latach 1918-1939*, R. Śmietanaka-Kruszelnicki, *Działalność zbrojnego podziemia antykomunistycznego w Bodzentynie i okolicy po 1945 roku*, zbiór zamyka publikacja D. Olszewskiego, *Życie religijne mieszkańców parafii Bodzentyn po drugiej wojnie światowej*.

Zaprezentowane tutaj studia i rozprawy są pokłosiem drugiej konferencji poświęconej dziejom Bodzentyna, która odbyła się 1 XII 2004 r. w tamtejszym Urzędzie Miasta i Gminy. Autorzy rozpraw prezentują różne ośrodki naukowe w kraju, podejmując nowe kwestie ukazując nieznane materiały źródłowe dotyczące miasta i jego społeczności. Publikacja wpisuje się w nurt regionalnych badań naukowych, spełniających ważne funkcje poznawcze, ukazując podmiotowość społeczności lokalnych oraz ich rolę w dziejach narodu i państwa.

Marta Pieniążek-Samek, *Tributum gratitudinis reddo. Fundacje artystyczne na terenie Kielc w XVII i XVIII wieku. Studium z historii kultury*, Kielce 2005, ss. 432 + ilustracje czarno-białe, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Wydawnictwo Jedność.

Dysertacja składa się z: wyrazu skrótów, wstępu, oraz czterech rozdziałów, a mianowicie: I. Terytorium, czyli Kielce w epoce nowożytnej, II. Benefactores et fundatores, III. Opera et legata. Dzieło jako nośnik wartości, IV. *Tributum gratitudinis reddo*. O motywach działalności fundacyjnej, po których następuje podsumowanie, tabele, bibliografia, indeks osób, streszczenie w języku angielskim, spis tabel i ilustracji, całość zamykają ilustracje czarno-białe.

Tributum gratitudinis reddo została poświęcona analizie działalności fundacyjnej w epoce staropolskiej, w odniesieniu do jednego ośrodka miejskiego wraz ze społecznymi i ideowymi uwarunkowaniami tejże działalności. Zakresem niniejszych rozważań Autorka objęła miasto Kielce w XVII-XVIII wieku. Wśród

1574 darów oraz fundacji, jakich dokonano na terenie Kielc w XVII-XVIII w., najliczniejszą grupę, stanowiły wyroby rzemiosła artystycznego, architektura, malarstwo i rzeźba. Fundatorami i darczyńcami byli duchowni i świeccy – mieszczanie i szlachta.

Autorka do publikacji dołączyła aneks pt. *Wykaz fundatorów i fundacji* obejmujący 230 haseł, zawierających: biografie poszczególnych fundatorów lub darczyńców, wypisy archiwalne dotyczące dokonanych darów lub fundacji, zestawienie podstawowych źródeł, a także literaturę. Przy poruszaniu się po treści książki, nieocenioną pomoc niesie zawarty w niej indeks osób.

Publikacja M. Pieniążek-Samek jest odpowiedzią na postulaty opracowania mecenatu artystycznego w Polsce nowożytnej, co prawda podjęta przez Autorkę problematyka została ujęta w skali mikro, ale jest to dobry prognostyk, co do dalszych badań nad tą problematyką. Praca została oparta na archiwaliach i źródłach drukowanych.

Jacek Chachaj, *Łacińskie szkoły parafialne na terenie metropolii lwowskiej w epoce nowożytnej*, Lublin 2005, ss. 229, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Publikacja składa się ze: wstępu, diecezja bakowska, diecezja chełmska, diecezja kamieniecka, diecezja kijowska, archidiecezja lwowska, diecezja łucka, diecezja przemyska, diecezja wileńska (część podlaska), bibliografii, wykazu skrótów, spisu map – jest ich 13, streszczenia w języku angielskim, indeksu osób i miejscowości.

Jacek Chachaj przedstawił stan organizacyjny szkolnictwa parafialnego na obszarze metropolii lwowskiej Kościoła łacińskiego w okresie od schyłku średniowiecza do upadku Rzeczypospolitej. Główną częścią pracy jest spis 591 miejscowości leżących na omawianym obszarze, które zostały ułożone alfabetycznie w ramach poszczególnych diecezji, lub ich części. Przy każdej miejscowości Autor odnotował czy była ona miastem, a także występujące w literaturze lub źródłach inne nazwy. Wiadomości przy poszczególnych miejscowościach dotyczą wszystkiego, co miało związek ze szkołami parafialnymi – opis budynków szkół, informacje o uposażeniu nauczycieli, liczbie i wieku uczniów, realizowanym lub postulowanym programie oraz wskazówki dotyczące dat wpisów studentów z danej miejscowości do Uniwersytetu Krakowskiego lub Akademii Zamojskiej. Każda miejscowość ma odsyłacze do konkretnych źródeł lub literatury. Bardzo cenną pomocą w korzystaniu z publikacji są indeksy osób i miejscowości.

Publikacja J. Chachaja została opracowana głównie na źródłach rękopiśmiennych, przechowywanych w większości w archiwach kościelnych, a także na źródłach wydanych drukiem. Jest ona nieocenionym źródłem dla badaczy zajmujących się historią na Rusi Koronnej w epoce nowożytnej.

Maria Koczerska, *Zbigniew Oleśnicki i Kościół krakowski w czasach jego pontyfikatu (1423-1455)*, Warszawa 2004, ss. 502 + fotografie dokumentów, Wydawnictwo DiG.

Książka M. Koczerskiej składa się ze: wstępu i ośmiu rozdziałów – I. Literatura przedmiotu i podstawa źródłowa pracy, II. Personel kancelarii i dworu biskupiego, III. Forma zewnętrzna i formularz dokumentów biskupich, IV. Użytek instrumentu notarialnego w kancelarii biskupa. Transumpty i widymaty. Badania autentyczności dokumentów, V. Uwierzytelnienie dokumentów i listów. Pieczęcie Zbigniewa Oleśnickiego, VI. Wikariusz generalny in spiritualibus i oficjał generalny krakowski oraz biskup sufragan w czasach pontyfikatu Zbigniewa Oleśnickiego, VII. Stosunki biskupa z krakowską kapitułą, VIII. Osobowość Zbigniewa Oleśnickiego w świetle jego dokumentów i listów. Po czym następują: „zamiast zakończenia” – Biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki – nowatorem czy kontynuatorem?, źródła rękopiśmienne, bibliografia, spis skrótów. Całość publikacji zamykają trzy aneksy: Aneks I. Regesty dokumentów datowanych, wystawionych przez Zbigniewa Oleśnickiego w latach 1421-1455, Aneks II. Spis dokumentów, których Zbigniew Oleśnicki był współtwórcą lub gwarantem, dotyczących głównie spraw publicznych, Aneks III. Arengi dokumentów biskupich, oraz streszczenie w języku angielskim, indeks osób i miejscowości, spis ilustracji.

Autorka we wstępie zaznacza, że celem jej pracy było przedstawienie funkcjonowania Kościoła krakowskiego za czasów pontyfikatu Zbigniewa Oleśnickiego oraz jego osoba. Podstawą wszelkich rozważań stała się analiza źródeł, wywołanych działalnością kościelną Zbigniewa Oleśnickiego i aparatu administracji kościelnej w czasach jego pontyfikatu. Rozprawę kończy rozdział poświęcony odzwierciedleniu osobowości kardynała w wystawionych przez niego dokumentach i w listach, których był autorem.

Publikacja M. Koczerskiej została oparta na bogatej bazie źródłowej zebranej w licznych archiwach, bibliotekach i publikacjach źródłowych.

oprac. Ryszard Skrzyniarz